

UZLAŖTIRMA DURUM ANALİZİNE İLİŖKİN 7. GRUP ÇALIŖMA RAPORU

TÜRK CEZA HUKUKUNDA UZLAŖMA

GENEL DEĞERLENDİRME

Adalet duygusu insan bilincinin yarattığı en yüce beşeri değerdir. Tarih boyunca anlaşmazlıkları, çatışmaları sona erdirmek, en adil sonuca varmak için bir çok deneyimler yaşanmıştır.

Geleneksel ceza adalet anlayışında, önceleri suçun failine acı vererek öç alıcı, **bedel ödetici görüş** terkedilmiş, daha sonraları suçluyu cezaevlerinde eğiterek topluma kazandırmayı amaçlayan **ıslah edici görüş** suçla mücadelede beklenen faydayı sağlayamaması üzerine giderek önemini yitirmeye başlamıştır.

Klasik Ceza Adaleti bireye karşı işlenen suçun aynı zamanda toplumun tümüne karşı işlendiği, bu suretle toplum barışının bozulduğu, suçlunun cezalandırılması ile barışın yeniden kurulabileceği anlayışına dayanmaktadır. Bu anlayış faili esas alan, onu cezalandırıp, onu ıslah etmeyi öngören, mağduru hesaba katmayan, fail merkezli bir yaklaşımı temsil etmektedir.

Oysa suçtan doğan olumsuz sonuçlar öncelikli olarak mağdurda kendini göstermektedir. Mağdur suçun işlenmesi ile öfke, korku, çaresizlik ve endişe içerisindedir. İşlenmiş suç ile ihlal edilen hakkının tekrar ihlal edilme riskini iç dünyasında yaşamaktadır. Güvenlik ihtiyacını her zaman olduğundan daha fazla hissetmektedir.

Salt sanığın cezalandırılmış olması mağdurun uğramış olduğu maddi-manevi kaybın giderilmesine, güvenlik duygusuna, sanığın içten pişmanlık göstererek ıslahına, bireysel ve toplumsal barışa yeterince katkı sağlamamaktadır. Failin işlediği suç ile mağdur üzerinde meydana getirdiği sonuçlar hakkında hiçbir fikri yoktur.

Öte yandan iş yükünün ağırlığı nedeniyle adli sistem tıkanmış, adaletin tecellisindeki bezdirici gecikme, kararların tarafları özellikle de mağduru yeterince memnun etmemesi, yargı kararlarının özlenen adaleti tam ve mutlak olarak gerçekleştirmediği yönündeki inancın ağırlık kazanmasına yol açmış, böylece

insanları yeni arayışlara ve uyuşmazlıkların alternatif çözüm yollarını bulmaya yöneltmiştir. Uyuşmazlıkların çözülmesi toplumsal hayatın devamı için bir zorunluluktur. Uyuşmazlık çözümü dava yolu ile olabileceği gibi, dava konusu olmadan gerçekleştirilmesi de mümkündür.

İşte bu arayışların sonucu olarak insanlar arasında öteden beri uygulanagelen ve en bilinen uyuşmazlık çözüm şekli olan ‘**sulh**’ benzeri bir kurum ortaya çıkmıştır. Bilindiği gibi Türk toplumunda da yaygın olarak kullanılan **Sulh** taraflar arasında yaşanan uyuşmazlık halinin iki tarafı da memnun edecek şekilde sona erdirilmesidir.

Toplumda oluşan bu ihtiyaç **onarıcı adalet** kurumunu ortaya çıkarmıştır. Son yıllarda Anglo-Sakson ülkelerinde başlayan ve oradan kara Avrupa ülkelerine yayılmakta olan “***onarıcı ceza adalet anlayışının (restorative justice)***” hızla geliştiği ve uygulama alanını genişlettiği görülmektedir. Hemen belirtelim, A.B.D.’deki davaların % 95 oranı gibi çok büyük bir kısmını yargı dışı (arabuluculuk, uzlaşma, tahkim, pazarlık gibi) alternatif yollarla çözüme kavuşturulmaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararına göre “*uygun olduğunda, yargılama öncesi veya sırasında tarafların uzlaştırılması ve ihtilafların dostane bir biçimde çözümlenmesini kolaylaştırıcı veya teşvik edici tedbirler alınmalıdır.*” Denilerek uzlaşma tavsiye edilmektedir. Yine aynı kuruluş 15.9.1999 tarihli kararıyla bizim yasamıza da ışık tutan uzlaşmanın ana ilkelerini belirlemiştir.

Yine Milletlerarası Ticaret Odası yine bu doğrultuda 1 Temmuz 2001 yılında “**Uyuşmazlıkların Dostane Çözüm Kuralları**”nı yürürlüğe koymuştur.

2005 yılında yürürlüğe giren yeni Türk ceza adalet sistemi ile çağdaş görüşler ışığında benimsenen **Uzlaşma**, fail odaklı geleneksel anlayışın aksine; faili de gözeten, fakat mağdur odaklı **onarıcı adalet** kavramı kapsamında kabul edilmiş olan bir **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü** kurumudur.

Uzlaşma tarafsız bir üçüncü kişinin, taraflar arasında mevcut bir uyuşmazlığı çözmek için uyguladığı mahkemeler yolu ile uyuşmazlığın çözümüne göre esnek, katılımcı, daha az şekilci ve daha çok uzlaşmacı yöntemler olarak tanımlanabilir

Modern Ceza Hukukunun yarattığı “Onarıcı Adalet” suçun öncelikle bireye karşı işlendiğini, failin işlemiş olduğu suçun sonuçlarını yine kendi çabası ile ortadan kaldırmasını öngörmektedir. **Onarıcı adalet** suçluya karşı sadece ceza yaptırımını yeterli görmeyerek, mağdurun maddi ve manevi zararını onu meydana getiren fail tarafından, alternatif bir yöntemle giderme amacını güder.

Onarıcı ceza adaleti yaklaşımı, suç failinin yol açtığı kayıplar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Suç işlenmesi neticesinde ortaya çıkan zararın giderilmesi ve tarafların tatmin edilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlayış içerisinde mağdur eksenli bir ceza adalet mekanizması vardır. Bu yaklaşımın temel amacı, mağdurun uğradığı zararın giderilmesi, tarafların uzlaşım barışmasıyla toplumsal barışa ve güvenliğe katkı sağlanmasıdır.

Uzlaşma ile sorun bir arabulucunun önderliğinde esnek, kapsamlı, katılımcı, aktif, tarafların menfaatlerine en uygun bir şekilde çözüme kavuşturulmaktadır. Çözüm taraflar arasındaki gönüllü uzlaşmaya dayandığı için yargı kararlarına göre daha uzun ömürlü ve tatminkar olabilecektir.

Uzlaşma yalnızca tarafların özgür iradeleriyle rıza göstermeleri halinde gerçekleştirilir. Taraflar uzlaşma sürecinde her zaman bu rızalarını geri alabilirler.

UZLAŞMANIN TEMEL İŞLEVLERİ

Onarıcı adalet anlayışı üç temel fonksiyonu yerine getirmeye çalışır.

Bunlar 1-Sorumluluk (accountability), 2-Onarım (restoration) ve

3-Topluma geri kazandırma (reintegration) konularının başarılabilmesidir.

1-Sorumluluk (accountability): Suçu işleyen kişinin suçtan doğan sorumluluğunu üstlenmesi en temel beklentidir. Failin davranışlarının sonucunu anlaması, davranışlarının yanlış olduğunu kabul etmesi ve yaptığı yanlış davranışın olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırması gerekmektedir.

2-Onarım (restoration): Onarıcı adalet anlayışının temel amacı mağdurun yaralarının sarılması, onarılmasıdır. Mağdurun faille iletişim kurarak, suç nedeniyle uğradığı mağduriyetinin sonuçlarına değinmesi, kendisinden özür dilenmesi gibi manevi bir edim, zararının karşılanması gibi maddi bir edim ile meşru menfaatlerini

elde etme konusunda daha çok söz hakkına sahip olarak, suç nedeniyle oluşan mağduriyetinin fail tarafından onarılmasına aktif olarak katılmaktadır.

3- Topluma geri kazandırma (reintegration): Uzlaştırıcı önderliğinde mağdurla bir araya gelen fail suçun mağdur üzerinde meydana getirdiği sonuçları yakından görerek gerçek bir vicdan muhasebesine girer. Oluşturduğu haksızlığın sonuçlarıyla baş başa kalma, kendi kendisiyle hesaplaşma imkanı bulur. Bu failin sorumluluk duygusunu teşvik ederek, onun topluma yeniden uyum sağlaması, ıslah olması, hatalarını düzeltmesi konusunda pratik fırsatlar sunar.

Oysa, yargılamada fail esas olarak savunmayla ilgilenir ve öncelikle ceza almamaya çalışır. Klasik yargılamada fail için önemli olan bir şekilde cezadan kurtulmaktır. Mağdurun durumu onu hiç ilgilendirmediği gibi; fail mağduru kendisine ceza verilmesini sağlamaya uğraşan bir hasım olarak da görülebilir.

Uzlaştırmanın gerçekleşmesiyle her iki tarafın menfaatleri ortak bir noktada buluşturularak barış sağlanmakta, toplumsal barış ve huzur ortamı doğmasına yardımcı olmaktadır. Karşılıklı ödünler vermek suretiyle, uzlaşmayla çözülen uyuşmazlıkların, dava yoluyla çözülenlerden farklı olarak her iki tarafı memnun edici şekilde sonuçlanması, barışın kalıcı ve uzun ömürlü olmasını sağlamaktadır.

Yargının iş yükünü önemli ölçüde hafifleteceği gibi, tarafların bu yolla çözüme kavuşma süreçleri de hızlanmış olacaktır.

Ucuz bir yoldur. Devlet yargılama ve infaz masrafindan kurtulmaktadır. Fail ile mağdur arasında meydana gelen husumetin uzlaştırma sağlanarak giderilmesi, hem yargılama makamlarını gereksiz iş yükünden kurtaracak, hem de mağdurun zararının bir an önce giderilmesi sağlanarak moral bir fayda elde edilecektir. Ayrıca failin de yaptırımsız kalmaması ile ceza muhakemesinin pedagojik işlevi de ihmal edilmemiş olacaktır..

Toplumdaki diyalogu devam ettirici niteliktedir, fail-mağdur uzlaşmasında ilk planda suçla oluşan anlaşmazlığın giderilmesi söz konusudur. Bunun için, taraflar arasında doğrudan iletişim sağlanmakta, katılımcı bir yaklaşımla kendi sorunlarının

çözümünde daha çok söz hakkına sahip olmaktadırlar. Gönüllülük esasına dayandığından taraflar uzlaşma sonuçlanıncaya kadar her aşamada vazgeçebilirler.

Taraflar arasındaki uyuşmazlığın her iki tarafın memnuniyeti ile menfaatlerine uygun olarak giderilmesi güncel deyimle ‘kazan-kazan’ şeklinde bir çözümdür. Yargısal çözümden bir tarafın kazandığı, diğer tarafın kaybettiği için sonuç ‘kazan-kaybet’ şeklinde olmaktadır

Bununla uyuşmazlıkları hızlı, basit, ekonomik ve etkin bir biçimde çözerek yargının daha önemli olayların çözümüne yoğunlaşmasına fırsat yaratılması mümkün kılınmaktadır.

Onarıcı adalet akımının ortaya çıkardığı düşünce yapısı ve mağdur hakları yönünde yeni bir duyarlılığın ortaya çıkması sonucunda ceza adalet sistemimizde reform sayılabilecek bir kurum olan “uzlaşma” kurumu, CMK’da düzenlenmiştir. Uzlaşma yargılamaya alternatif bir çözüm yoludur. Alternatif çözüm yollarının tercih edilmesinin bir çok yararı vardır. Bunların başında uyuşmazlıkların daha kısa sürede ve daha az masrafla çözülmesi, yargılama uzadıkça taraflar arasında ortaya çıkması muhtemel düşmanlık duygularını önleyici bir nitelik taşıması, sorunları daha adilane bir şekilde çözmesi ve gizliliği sağlaması gösterilebilir.

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK ve 5271 sayılı CMK ile “uzlaşma” kavramı ceza hukukumuzda girmiş oldu. Daha sonra kabul edilen 19.12.2006 tarih ve 26381 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5560 sayılı Kanun ile de uzlaşma kurumunda esaslı değişiklikler yapılmıştır. 5560 sayılı Kanundan önceki dönemdeki yasa hükümleri uzlaşma kurumunun ihdas amacının gerçekleştirilmesine uygun değildi. İş yoğunluğuna rağmen, cumhuriyet savcılarının bizzat uzlaşma önerisinde bulunması zorunluluğu, şüpheli veya sanığın uzlaşma konusunda beyanlarının alınmasından sonra mağdur veya müştekinin beyanlarının alınabilmesi gerekliliği, uzlaşmanın adeta uygulanamaz bir kurum olması sonucunu doğurmuştur. 5560 sayılı Kanunla uzlaşma konusunda uygulamada görülen aksaklıkların önlenmesi için gerekli değişiklikler yapılmıştır. Adrese uzlaşma tebligatı yapılabilmesi, cumhuriyet savcısının talimatı ile kolluğun uzlaşma teklifi yapabilmesi başta gelen değişikliklerdir.

Tüm bu bilgiler ışığında uzlaşma kurumu hakkında yapacağımız genel değerlendirme olumlu olacaktır. Mağdur ve failin ortak bir zeminde buluşmaları, failin bir edimde bulunması, mağdurun da bu durumu kabullenmesi toplumsal barışın yeniden tesisi bakımından cezalandırmaya göre daha olumlu sonuçlar ortaya koyacaktır. Kuşkusuz bu kurumun da gelişip daha iyi sonuçlar verebilmesi, ciddiye alınmasına, eğitime ve yeterli kaynak ayrılmasına bağlıdır.

UZLAŞTIRMA MÜZAKERELERİ, MÜZAKERELERİN GİZLİLİĞİ

1-UZLAŞTIRMA İÇİN HAZIRLANMA

A-Genel Olarak;

Uzlaşmaya hazırlık, uzlaşmanın kendisi gibi, gönüllülük esasına dayanır. Çünkü taraflar, soruşturmanın, Cumhuriyet Savcısı tarafından açılacak bir kamu davası ile neticelenmesi ihtiyacını hissedebilirler veya bunun zorunlu olduğunu düşünebilirler. Suç sonrasında, suçun mağdurunun maruz kaldığı maddi veya manevi zararın, mağdurda oluşturduğu ezici ve kahredici duygu ve hisler, maruz kalınan mağduriyetten iyileşme için gerekli ve yeterli sürenin geçmiş olmaması veya devam eden zarar ve kaybın söz konusu olması, objektif bir şekilde karar vermeyi güçleştirebileceği gibi, imkansız da kılabilir. Diğer örnekler de bu kapsamda çoğaltılabilir. Hatta uzlaşmanın esasına girerek bütün bir ihtilafı gidermeye çalışmak mümkün olmayabilir, bu elbette uzlaştırmanın yardımcı olamayacağı anlamına gelmez. Bu tür durumların söz konusu olması halinde, taraflar, araştırmak ve soruşturmak için, içinde buldukları zaman ile uyuşmazlığın çözülmeye hazır olduğu zaman arasında, ihtiyaç duydukları geçici, bir ara çözüm bulmayı hedefleyen kısa ve özlü uzlaştırmalara katılabilirler. Bu nedenle uzlaşmayı kabul ederek,uzlaştırmaya devam edip etmeme taraflarca verilecek önemli bir karardır.

Uzlaştırmada yer alan taraflar (mağdur ,müşteki, şüpheli, sanık, istendiği veya zorunlu durumlarda vekilleri ya da müdafileri) ve bağımsız ve tarafsız olan uzlaştırmacının uzlaştırma sürecine hem psikolojik olarak, hem de bilgi ve donanım olarak dolu bir şekilde hazır olmaları çok önemlidir.

Mağdur-fail uzlaştırmalarının öncelikle amacı, mağdura yardımcı olmak ve mağduru etkin kılmak kadar, failin sorumluluğunu üstlenmesini ve olgunlaşmasını sağlayacak şekilde, taraflar arasındaki müzakereler için güvenli bir ortam oluşturmaktır. Tarafsız bir üçüncü kişinin görev aldığı uzlaştırmada, mağdura, maddi ve manevi zararının tazmini için teklifler sunulurken, faile, sebep olduğu zararı giderme fırsatı verilir. Mağdur-fail uzlaştırma yöntemi, dört temel aşamaya ayrılabilir.

1. Uyuşmazlığın uzlaştırmacıya havale edilmesi ve uzlaştırmanın başlaması
2. Uzlaştırma müzakereleri için hazırlık yapılması
3. Uzlaştırma aşaması
4. Tazmin anlaşmasının yapılması ve uzlaştırmanın sonuçlanması

Uzlaştırma, olayın uzlaştırıcıya havale edilmesiyle başlar. Uzlaştırmaya havale edilebilecek suçlar elbetteki kanun koyucu tarafından belirlenecektir. Ancak kapsamın geniş tutulması uzlaşmanın amacına ulaşılabilmesi bakımından önem taşır.

Mağdura nasıl yaklaşılabileceği de önemli bir husustur. Kıta Avrupası uygulamasında uzlaştırma teklifi savcı tarafından yapılır. Mağdur bu teklifle, kendisinin mağduriyetinin resmi olarak kabul edildiğini görür. Mağdurlar, genellikle öfkeleri, korkuları ve müzakerelerden sonuç çıkacağına inanmamaları sebebiyle uzlaştırmayı reddetmektedirler. Uzlaştırma teklifinde bulunken mağdurların beklentileri ve mağduriyetlerin sonucu olarak ortaya çıkabilecek itiraz noktaları

dikkate alınmalıdır. Ayrıca suçun niteliği, mağdur üzerindeki psikolojik etkileri ve mağdurla fail arasında önceden bir ilişki olup olmadığı araştırılmalıdır.

Uzlaştırıcının uzlaşma prosedüründeki yegane görevi tarafların uzlaşmalarını sağlayabilmek için taraflar arasında müzakereleri yürütmek, bu müzakereleri verimli ve başarılı bir sonuca (taraflar arasında uzlaşmanın sağlanması) bağlayabilmek için gerekli ortam ve şartları oluşturmaktır. Uzlaştırıcı soruşturma ve yargılama safhalarında bir süje değildir, bu nedenle uzlaştırmaya konu uyuşmazlık nedeniyle delil toplama dolayısıyla tanık dinleme ve maddi gerçeği araştırmak yetkisi de yoktur. Uzlaştırıcı, uzlaştırma işleminde bir taraf da değildir, taraflardan bağımsız ve tamamıyla tarafsızdır.

5271 sayılı CMK'nun 253/9 maddesi gereğince, cumhuriyet savcısı, cumhuriyet savcısının talebi üzerine baroca görevlendirilecek bir avukat veya cumhuriyet savcısınca görevlendirilecek hukuk öğrenimi görmüş kişiler uzlaştırıcı olarak görev yapabilirler. Bu sayılanlar haricinde uzlaştırıcı olarak görevlendirilmesi ceza hukukumuzda mevcut düzenleme çerçevesinde mümkün değildir. (Tabiidir ki, mevcut düzenleme uzlaştırma müessesesinin ruhuna, özüne ve tesis amacına aykırıdır. Çünkü uyuşmazlık konusunun niteliği ve uyuşmazlık sahiplerinin ihtiyaçları çeşitlilik ve farklılıklar arzeder. Örneğin inşaat ve yapılara zarar verme eyleminde, uzlaştırıcı olarak görevlendirilebilmesi gereken bir inşaat mühendisinin inşaat ve yapı alanındaki bilgisi, bir yaralama eyleminde, uzlaştırıcı olarak görevlendirilebilmesi gereken bir doktorun veya psikiyatristin veya psikoloğun tıp ve psikoloji bilgileri uyuşmazlıkta değer kazanacaktır. Yine bu meyanda uyuşmazlığın tarafların özgür ve ortak iradeleriyle uzlaştırıcayı kendileri seçebilmeli ve herkes lisans gerektirmeksizin uzlaştırıcı olarak görev yapabilmelidir.) Ancak uyuşmazlık konusuna göre bir uzmandan yararlanmayı engelleyen hukuki bir düzenleme de söz konusu değildir.

b-Uzlaştırıcının Müzakereye Hazırlanması

- Uzlaştırıcının dosya örneğini incelemesi: Mağdurun zararının ne olduğunun, miktarının ve niteliğinin tespitini yapması; mağdur ve failin belgelere yansıyan kişiliklerini değerlendirip seçeceği müzakere şekli, tekniği ve planında bunu gözetmesi; mağdur ile fail arasındaki somut ihtilaftan ne olduğunu, şiddetini, bu ihtilaftan nedenlerini ve mağdurun veya mağdurun çevresinin bu ihtilaftan nasıl etkilenmiş olabileceğini, failin sorumlu tutulduğu eyleminin nedenlerini ve failin de bu ihtilaftan nasıl etkilendiğini değerlendirmesi,
- Uzlaştırıcının mağdur ve failin adreslerine uygun iletişim araçları ile ulaşıp müzakere zamanı, yeri, şekli ve tekniğini ve müzakere için gerekli yardımcı araçları belirlemesi:
Dosyayı inceleyen uzlaştırıcının dosyadan edindiği bilgilere ve tecrübeleri ile öngördüğü duruma göre müzakereye hazırlanması, olabildiğince ilk oturumu özel oturum olarak yapıp tarafların ortak

oturuma isteğini ve hazırlığını görmesi ve ortak oturumda yaşanabilecekleri değerlendirmesi, yaşanmış veya kurgusal benzer olaylardaki örnek alınabilecek insan davranışlarını gösteren yazılı veya görsel araçları hatta yardımcı olabilecek tecrübesi bulunan kişileri dinlemesi/dinletmesi,

c-Uzlaştırıcı ve Tarafların Müzakereye Hazırlanması

- Müzakere öncesi taraflara belge sunulması: Müzakere öncesi tarafların anlayabileceği yalınlıkta yazılmış haklarını, uzlaşmanın faydalarını, mahiyetini, sürecin nasıl işleyeceğini, hukuk-fizik ve ruh sağlığı açısından yardım alabileceği adresleri gösterir dokümanların taraflara verilip okumalarının sağlanması (Aydınlatılmış İrade),
- Ortak oturuma hazırlama: Mağdurun veya failin korkularını görüp ortak oturuma isteklerinin sağlanması, ortak oturumda nasıl davranmaları gerektiği, neyle karşılaşabilecekleri gibi hususlarda tarafların aydınlatılması, gerekirse hukuki ve psikolojik yardım almalarının sağlanması; mağdura faille özellikle eylemine neden olabilecek sebepleri ile ilgili, faile eyleminin mağdurda yol açtığı zararlar ve varsa eyleminin öngöremediği neticeleri (arabasına zarar verdiği kişinin çocuğunu sınava yetiştiremediği gibi) ile ilgili bilgiler verme,

Uzlaştırıcı, kendisine bir örneği verilen soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgeleri inceledikten sonra:

- Uyuşmazlık konusunu net bir şekilde ortaya koyan özet bir hazırlamalı,
- Uyuşmazlığa neden olan etkenler ve şartların ne veya neler olduğunu tespit etmeli,
- Uyuşmazlık konusunda neler yapabileceğine dair bir değerlendirme yapmalı,
- Soruşturma veya yargılamaya ilişkin süreci incelemeli, (uyuşmazlığın haline ilişkin çıkış noktalarını belirlemede ipuçları verecektir)

-Erkin bilgi paylaşımı yoluna gitmeli, (taraflardan temin edilecek dökümanlar, ilgili bilgi ve belgelerin taraflar arasında değiş tokuşu uzlaştırmayı mümkün olduğunca ileri götürür, Avustralya’da uzlaştırmada taraf olarak yer almış kişiler arasında yapılan bir araştırmaya göre; taraflardan, uzlaşma toplantısı öncesinde, uzlaştırıcı ile uzlaştırmaya ilişkin görüşenlerin, uzlaşma aşamasında daha az kaygı taşıdıkları, uzlaşmada kendi rolleri ve uzlaştırmada uzlaştırıcının ne yapacağı ile ilgili olarak bilgi sahibi oldukları, uzlaşmaya konu uyuşmazlıkların halli hususunda daha cesaretli ve kararlı oldukları, uzlaştırma işlemi ile birlikte üst seviyede bir tatmin duygusu yaşadıkları tespit edilmiştir.)

- Tarafları uzlaştırma için hazırlamalı, (uzlaşmaya kimlerin katılacağını tespit etmeli, tarafların amaç ve menfaatlerinden, uzlaşmaya katılan tarafın vakayı bildiğinden, olay ve problemlerden haberdar olduğundan, uyuşmazlığı çözmeye

yetkisi olduğundan, ne beklediğini bildiğinden, uzlaştırmayı sonuca ulaştıramaması durumunda riskleri ve faydaları bildiğinden emin olmalı)

-Tarafların ne tür bilgilere ihtiyaçları olur? , resimler, dökümanlar, tüzel veya hükmi kayıtlar, ödeme koçanları, kiralama kayıtları, makbuzlar, tıbbi raporlar, banka kayıtları, v.s, biraraya gelmede, bilgi alışverişinde bulunmada ve uzlaşmaya varmada yardımcı olur mu? sorularını cevaplamalı, (uzlaştırmada eldeki bütün bilgilerin ortaya konulması halinde, taraflardan birinin bilgi elde etmek amacıyla toplantının başka bir güne ertelenmesi ihtimali ortadan kalkarken, bir bilgiyi gözden kaçırma riski de en aza indirilmiş olur)

-Tarafların hazır olduğuna (muhakkak ki taraflar bilgisiz hazır olamazlar) kanaat getirdikten sonra, uzlaştırmacı bir oturum günü tayin eder. Taraflara oturum gününün, zamanının ve yerinin doğrulanması gerekir.

-Uzlaşmaya taraflar haricinde, taraflarla birlikte kimlerin (muhasebecisi, sponsoru, eşi, avukatı, varlığı kendine güven sağlayan herhangi biri, vs..) katılacağını göz önünde tutmalı,

-Uzlaştırma toplantısı için tarafları çağırırken, herhangi bir önemli toplantı için gösterilen dikkat ve özen göstermeli,

-Hangi mekan en iyi şekilde meselenin haline yardımcı olur? , taraflardan herhangi birinin özel ihtiyaçları var mı? , taraflar yiyecek ve içecek isteyecekler mi? , toplantı odasında masa, sandalye veya kanepeler olmalı mı? , oda gizliliği sağlıyor mu? , oda tabii bir ışığa sahip mi? , toplantı ne kadar sürebilir?... sorularını toplantı öncesinde cevaplamalı.

Uzlaştırmacının kendisini ve şartları müzakereler için hazır hale getirmesi ile hazırlık aşaması tamamlanır. Uzlaştırmacı tarafları müzakereye hazırlarken mağdurun ve failin itimadını ve samimiyetini kazanmalıdır, aksi halde uzlaştırma müzakereleri başarılı olamaz. Hazırlık aşamasının zayıf kalması halinde ileride yapılacak uzlaştırma müzakerelerinde çeşitli sorunlarla karşılaşılabilir.

Tarafların müzakereye hazırlanması için iki temel görev vardır. Hangisi ile öncelikli olarak görüşülmesi gerektiğine ilişkin bir kayıtlama sözkonusu değildir. Uzlaştırmacı durumun gereklerine göre öncelik takdirini yapmalıdır. Uzlaştırmaya başvurmadan önce tarafların bilgilendirilmesi, uzlaştırmaya yönlendirilmeleri ve uzlaştırma müzakerelerine samimiyete katılmalarına katkıda bulunur. Şüpheli ile mağdurun uzlaştırma konusunda bilgilendirilmeleri, Anayasanın 40. maddesinin ikinci fıkrasının da bir gereğidir. Bu maddeye göre, “Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır”. Dolayısıyla şüpheli ve mağdur, aralarındaki uyuşmazlığı uzlaştırma yoluna başvurarak çözmeye hakları olduğunu, uzlaştırmacının dava yoluna nazaran sunduğu faydaları ve sonuçlarını öğrenmelidir. Uzlaştırmacının başarısında, tarafların doğru bilgilendirilmesi kilit rol oynamaktadır. Bu bilgilendirme, sadece hazırlanan matbu formların taraflara verilmesi gibi şekli bir yolla değil, tarafların şifahi bilgilendirilerek, konuyu gerçekten anlamalarının sağlanması ve uzlaştırmaya teşvik edilmeleri suretiyle yapılmalıdır.

Uzlaştırma teklif edilirken, şüpheliye yapılacak açıklamalar ile mağdur veya suçtan zarar görene yapılacak açıklamalar farklı olacaktır. Uzlaştırmanın mahiyeti ile uzlaştırmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçları 253. maddenin çeşitli fıkralarında düzenlenmiştir.

1-Faile, uzlaştırmanın mahiyetinin anlatılması ve failin uzlaştırma müzakerelerine katılması için hazırlanması:

Uzlaştırıcı kişisel bir görüşme yapmak üzere mağduru davet edip, onu dinlemeli, aynı şekilde müzakere için teşvik edip uzlaşmaya katılmanın tamamen gönüllü olduğunu ona anlatmalıdır. Uzlaştırma teklifinde bulunulurken uzlaştırmanın mahiyetine ilişkin açıklamaların içeriği, soruşturma ve kovuşturma aşaması için ayrı olmak üzere, Uzlaştırma Yönetmeliğinin ekinde bulunan formlarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Şüpheliye yönelik açıklamada; uzlaşmış olmasının suçu kabul anlamına gelmediği, uzlaşmak zorunda olmadığı, uzlaştırmadan istediği zaman vazgeçebileceği, uzlaştırma müzakereleri sırasında yapacağı açıklamaların, vereceği bilgi ve belgelerin ve tutulan tutanakların mevcut soruşturmada ve disiplinle ilgili olanlar da dâhil olmak üzere, hiçbir soruşturma ve kovuşturmada ya da hukuk davasında delil olarak kullanılmayacağı, mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmayı kabul etmesine rağmen kendisinin kabul etmemesi hâlinde; şartları gerçekleşmiş olsa bile, hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyeceği ve yeterli delil varsa kamu davası açılacağı, kendisinin uzlaşmayı kabul etmesi fakat mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmayı kabul etmemesi hâlinde, mahkemenin, şartları aranmaksızın, kendisi hakkında kovuşturma konusu suçla ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verebileceği, mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmayı kabul etmesine rağmen kendisinin kabul etmemesi hâlinde, 231. maddedeki şartlar gerçekleşmiş olsa bile, kendisi hakkında kovuşturma konusu suçla ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceği, uzlaşma sonucunda edimini def'aten yerine getirmesi hâlinde, hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verileceği ve bundan sonra yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılmayacağı, bu hususun adli sicile kaydedilmeyeceği; edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi hâlinde, kendisi hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verileceği, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerini yerine getirmemesi hâlinde, hakkında kamu davası açılacağı, uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacağı, açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılacağı söylenebilecektir.

2-Mağdurun uzlaştırmaya katılmaya rıza göstermesi ve uzlaştırma müzakerelerine hazırlanması için mağdurla görüşülmesi:

Uzlaşmanın mağdura sağladığı hak ve menfaatlerin, kabul halinde uğradığı mağduriyetlerin fail tarafından giderileceğinin, yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde anlatılması ve aydınlatılması suretiyle rızası alınmalıdır.

Uygulamada, genellikle öncelikle mağdurla görüşülmektedir. Bunun sebebi, savcının acil yardıma ihtiyaç duyabilecek olan mağdura ilgi göstermesidir. Uzlaştırma sürecinde mağdur tekrar mağdur edilmemelidir. Mağdura, uzlaştırma sürecine katılması için hiçbir zaman baskı yapılmamalı; mağdurun ikna edilmesi, zorlamaya dönüşmemelidir. Zina uzlaştırma süreci, mağdura çeşitli seçenekler sunarak, anlaşma imkanının tanınması anlamına gelmektedir.

MÜZAKERELER VE OTURUMLAR

Ortak oturumlar ve Özel oturumlar

Müzakerelerdeki görüşme ve iletişimler tarafların ortak bir zeminde buluşabilmelerini ve uzlaşabilmelerini amaçlaması nedeniyle fail ve mağdur arasında suçtan kaynaklanan husumet, mağdura karşı gerçekleştirilen suçun niteliği ve özelliği, mağdurun suçtan ne şekilde, ne kadar etkilendiği gibi hususları değerlendiren arabulucu da kendi değerlendirmelerine göre fail ve mağdur ile birlikte **ortak bir oturum** düzenleyebileceği gibi sadece fail veya sadece mağdurun bulunduğu özel bir oturum da düzenleyebilir. Oturumlara mağdur veya failin kanuni temsilcileri katılabilirler. Şayet uzlaştırmaya katkıda bulunabilecekleri düşünülüyorsa fail veya mağdurun saygı duyduğu ve değer verdiği kişiler de uzlaştırmada oturumlarda hazır edilebilir.

Uzlaştırıcı, taraflarla yapacağı **özel toplantılarda** tarafların kişisel soruları ve ihtiyaçları üzerinde yoğunlaşır. Uzlaştırıcı, mağdurun yaşadığı olayları dikkatle dinler. Müzakerelerde güven ve sempati ortamının oluşturulması büyük önem taşır. Uzlaştırıcı, mağdur kadar faile de saygı göstermelidir. Taraflardan bilgi almak ve onlara yardımcı olmak için belirli sorular sorulmalı, görüşmeler ilerlediğinde, tarafların verdikleri bilgiler birbirlerine aktarılmalıdır. Uzlaştırıcı, tarafların düşüncelerini, beklentilerini ve sorularını, gerekirse yeniden formüle ederek birbirlerine iletilmelidir. Dolaylı müzakerelerde şu hususlar üzerinde durulmalıdır:

- 1) Olayların gelişimi ve içeriği,
- 2) Olayların geçmişi,
- 3) Suç teşkil eden fiilin taraflar üzerindeki etki ve sonuçları,
- 4) Suça karışan kişilerin kişisel, aile ve sosyal durumları,
- 5) Mağdurun uğradığı maddî ve manevî zarar,
- 6) Tarafların birbirleri hakkındaki düşünceleri,
- 7) Giderim veya tazminat şekli,
- 8) Soruşturma veya kovuşturmanın sonucu.

CMK'da uzlaşma müzakerelerinin biçimi üzerinde durulmamıştır. Sadece cumhuriyet savcılarının ve hakimlerin müzakereler sırasında izleyeceği yöntemle ilgili

olarak, uzlaştırıcıların isteği üzerine veya resen talimat verebilecekleri hususuna yer verilmiştir. Ancak yönetmelik bir adım öteye geçmiş ve 18. maddenin 3. fıkrasında uzlaşma müzakerelerinin taraflarla birlikte veya ayrı ayrı gerçekteştirileceğini düzenlenemiştir. Nitekim yönetmelikte adliyelerde uzlaşma müzakerelerinin yapılması amacıyla imkanlar ölçüsünde toplantı odaları tahsis edilebileceği de ifade edilmiştir. Türk hukukunda uzlaşma görüşmelerinde ihtilafın kapsamı ve durumu neyi gerektiriyorsa, o çerçevede farklı biçimlerde uzlaşma müzakereleri yürütülmesini engelleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Uzlaşma teklifi fail ve mağdur tarafından kabul edildikten sonra, cumhuriyet savcıları veya istisnai durumda hakimler tarafından uzlaştırıcı görevlendirilmesi yapılır. Avukatın uzlaştırıcı olarak görevlendirilmesi söz konusu olduğundan, soruşturmanın yapıldığı ilin barosundan bir uzlaştırıcı avukat talep edilecektir.

Uzlaşma müzakerelerinin hangi biçimde yürütüleceği ve toplantı sayısı konusunda yönetmelikte sınırlı da olsa bir düzenleme bulunmaktadır. Yönetmeliğin 18. maddesinde uzlaşma sağlanabilmesi için birden fazla müzakere yapılabileceğine, taraflarla birlikte veya ayrı ayrı toplantılar gerçekteştirebileceğine ve müzakerelerde görüntülü ve sesli iletişim tekniklerinin kullanılabilmeceğine yer verilmiştir. Bu durumda süre kısıtlı olmakla birlikte, uzlaştırıcı bu süre içersinde esnek davranma yetkisine sahiptir. Burada sorun, uzlaşma müzakerelerinin adliye binalarında bu iş için ayrılmış odalarda yürütülmesi halinde ortaya çıkabilecektir. Zina toplantı odalarının düzenlenmesi, büro hizmetleri, güvenlik ve toplantı salonlarının tahsis ve saatlerinin ayarlanmasından cumhuriyet savcıları sorumlu olacağından, uzlaştırıcının toplantı sayısı ve süresi konusunda esnekliği bir ölçüde ortadan kalkabilecek ve cumhuriyet savcılarının insiyatifi belirleyici olabilecektir. Ayrıca uzlaşma için öngörülen sürelerin kısıtlı olması, uzlaşma ile hedeflenen onarıcı adalet düşüncesinin hayata geçmesini engelleyecektir.

Uzlaştırıcı, tarafların uzlaşma görüşmelerinde yeterli ve eşit fırsata sahip olmalarını sağlayacaktır.

Taraflar sırayla dinlenmeli, kendi bakış açılarıyla olayı anlatıp değerlendirmelerine fırsat tanınmalıdır. Bunu yaparken sözlerinin kesilmemesi gerekir. Gerekliyse çapraz sorgu ile tarafların ve uzlaştırıcının soru sormaları mümkündür. Bu aşamadan sonra uzlaştırıcı, toplanan ve taraflarca sağlanan bilgilerle seçenekleri belirlemeye çalışmalıdır. Uzlaştırıcı çözümler dayatmamalı , tarafların tekliflerini somutlaştırarak gereken iletişimi sağlamalıdır. Uzlaştırıcı, uzlaşmaya gidilmesi ve gidilmemesinin sonuçlarını taraflara anlatmalıdır.

Uzlaştırıcının, uzlaşma görüşmeleri sırasındaki konumu, belirleyici olmaktan çok, tavsiye edicidir.

Burada değinilmeden geçilemeyecek bir nokta: ceza hukukundaki uzlaşmanın diğer özel hukuktaki uzlaşmadan farklı olmasıdır. Alacak-borç ilişkisinden farklılık gösteren bir durum söz konusu olduğundan, mağdurun psikolojik durumu düşünülmelidir.

Taraflar herhangi bir sebep göstermeksizin görüşmeleri bırakabilirler. Çünkü uzlaşma, tarafların özgür istemleri ile yürütülebilecek bir yöntemdir.

Yasa, görüşmelerin ne kadar devam edeceğini de belirlemiştir. Uzlaştırıcı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir.

Uzlaştırıcının delil toplama ve araştırma hak ve yükümlülüğü yoktur. Zararın belirlenmesinde tarafların getirdikleri ile yetinecektir. Çünkü bu şekilde, tarafların getirmiş olduğu deliller değerlendirilerek sonuca varılmaya çalışılmaktadır. Uzlaştırıcı, savcı değildir. Yukarıda belirtildiği gibi, cumhuriyet savcısı da uzlaştırıcı olabilmektedir. Fakat aynı zamanda cumhuriyet savcısının delil toplama yükümlülüğü de devam etmektedir. Bu durum kendi içinde çelişkilidir. Bu nedenle, cumhuriyet savcısının uzlaşma konusundaki görevi, tarafların anlaşmaları ve sonuca ulaştıkları davalara ilişkin olmalıdır. Burada şüphelinin kabulünü ve gizlilik ilkelerini de unutmamak gerekir.

Uzlaşmada en sık karşılaşılabilecek sorun, rahat bir ortamın yaratılamaması ve taraflar arasındaki doğal düşmanlığın veya soğukluğun giderilememesidir. Bu durum, uzlaştırıcının iyi bir iletişimi ve yapıcı davranışları teşvik etmesini gerekli kılar. Tarafların birbirlerini bir birey olarak görmeleri için onlara yardım etmek uzlaştırıcı açısından önemlidir.

Samimi ve saygılı bir ortamda gerçekleşen uzlaştırma müzakereleri, son derece yapıcıdır. Bu müzakerelerde taraflar, öncelikle olayları tekrar teşhis eder, böylece uzlaştırmayı doğru yorumlarlar. Bunun ardından, failin sorumluluklarının ve tazmin şeklinin belirlendiği bir anlaşmanın yapılmasıyla sona erecek olan soru sorma ve sorululuğun (kusurun) kabulü aşaması gelir.

Uzlaştırma aşamasında yerine getirilmesi gereken dört temel görev vardır:

- 1) Uzlaştırma müzakerelerini yönetmek,
- 2) Tazmin anlaşmasının imzalanmasını sağlamak,
- 3) Gerekiyorsa, anlaşmanın uygulanmasını takip etmek üzere bir izleme toplantısı yapmak,
- 4) Yapılan anlaşmayı, dosyayı uzlaştırmaya gönderen merciye vermek.

Dolaylı uzlaştırma sonunda anlaşma yapılabilir. Uzlaştırıcının önerisi veya tarafların talebiyle, uzlaştırmanın bu aşaması doğrudan müzakerelerle de yürütülebilir. Doğrudan (yüz yüze) müzakereler, çoğunlukla uzlaştırıcının bürosunda olmak üzere, tarafsız bir ortamda gerçekleştirilir. Tarafların müzakerelere gönüllü katılımını sağlamak, uzlaştırıcının görevleri arasındadır.

Uzlaştırıcı, taraflarla ayrı ayrı görüştüğünden ve tarafların doğrudan müzakerelere katılma konusunda rızalarını aldıktan sonra, bir ortak toplantı tarihi belirler.

Toplantı, uzlaştırıcının kendisi ve görevini tanıtmayı, gündemi belirlemesi ve gerekli olabilecek müzakere kurallarını belirtmesiyle başlar.

Toplantının **ilk bölümünde**, olaylar anlatılır ve suça ilişkin düşünceler paylaşılır. Bu bölümde mağdura, fail hakkındaki düşüncelerini doğrudan açıklama fırsatı verilir ve mağdurun, suçla ilgili olarak zihnindeki sorularına cevap aranır.

Böylece mağdur, bir ölçüde de olsa faile ilişkin korkularından kurtarılarak, faili son kez görmenin rahatlığını hisseder.

Toplantının **ikinci aşamasında**, mağdurun suç nedeniyle uğradığı zarar ve bu zararın taraflarca kabul edilebilecek giderim şekilleri üzerinde müzakere edilir. Giderim şekli, miktarı ve ödeme planı, mağdur ve fail tarafından özgür iradeyle kararlaştırılmalı, bu konuda taraflara baskı yapılmamalıdır. Taraflar, giderim şekli ve miktarı üzerinde anlaşmaya varamazsa, dosya havale merciine geri gönderilir ve hakimın ya da kontrol memurunun bu konularda bir karar vererek tarafları anlaşdırması için son bir şans tanınır.

Mağdur fail uzlaştırması, ceza soruşturmasıyla yakından ilgilidir. Taraflar genellikle uzlaştırmacıya, kendisi hakim olsaydı nasıl bir karar vereceğini sormakta; böylece müzakerelerde üstünlük sağlamaya ve müzakerelere sosyal bir içerik kazandırmaya çalışmaktadırlar. Mağdur, fail ve onların yakınları bu yolla, toplum değerleri ışığında neyin kabul edilebilir ve doğru olduğunu ortaya koymak isterler. Dava sonunda verilme olasılığı olan hüküm tartışılarak, erken bir aşamada uzlaşma sağlanmaya çalışılır. Tarafların görüşlerini açıklamaları, onlara, ceza yargılaması sürecinde aktif ve yapıcı bir işlev üstlendiklerini hissettirir. Nitekim, mahkemenin uzlaşma sonucu doğrultusunda karar vermesi de bunun bir göstergesidir.

Böylece uzlaştırma müzakereleri, sırf mağdur ve fail arasında geçen bir süreç olmaktan çıkar; savcı veya hakimın de katıldığı bir süreç hâline gelir. Bu çok yönlü müzakere ortamı, tarafların fikirlerini serbestçe açıklamalarını ve ceza yargılamasının daha özgür bir süreç hâline gelmesini sağlar. Uzlaşma ceza yargılaması gibi, sadece tek taraflı ve dikte etmeye dayalı bir sistem olmayıp, adalet arayan kişilerin işbirliğiyle yürütölen bir süreçtir. Bu süreçte fail de mağdur da, özgür iradesiyle sosyal bir düşünce tarzını benimsemeye ve belli ölçüde sorumluluk üstlenmeye davet edilmektedir.

Uzlaştırma müzakerelerini uzlaştırmacı kontrol eder. Uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecinin doğru işlemlerini gözetir ve müzakerelerin güvenli ve huzurlu bir ortamda yapılmasını sağlar. Uzlaştırma süreci boyunca mağdura özel bir ilgi gösterilmeli ve kesinlikle baskı yapılamamalıdır. Uzlaştırmacının zamanlaması, mağdurun müzakerelere katlanabilirliği gözetilerek belirlenmelidir. Failin direnmesi, fırsatçılık yapması veya samimi davranmaması, uzlaştırmaya başlamanın uygun olmayacağını gösterir. Failin kayıtsız ve ilgisiz olması, mağdura da zarar verebilir. Uzlaştırma müzakerelerinde iyi niyetli davranılması ve samimi olunması için adil bir ortam oluşturulmalıdır.

Dolaylı uzlaştırma sonunda anlaşma yapılabilir. Uzlaştırmacının önerisi veya tarafların talebiyle, uzlaştırmacının bu aşaması doğrudan müzakerelerle de yürütölebilir Uzlaştırmacı, taraflarla ayrı ayrı görüştükten ve tarafların doğrudan müzakerelere katılma konusunda rızalarını aldıktan sonra, bir ortak toplantı tarihi belirler. Toplantı, uzlaştırmacının kendisini ve görevini tanıtmaması, gündemi belirlemesi ve gerekli olabilecek müzakere kurallarını belirtmesiyle başlar. Toplantının ilk bölümünde, olaylar anlatılır ve suça ilişkin düşünceler paylaşılır. Bu bölümde mağdura, fail

hakkındaki düşüncelerini doğrudan açıklama fırsatı verilir ve mağdurun, suçla ilgi olarak zihnindeki sorularına cevap aranır. Böylece mağdur, bir ölçüde de olsa faile ilişkin korkularından kurtarılarak, faili son kez görmeyi rahatlığını hisseder.

Mağdur fail uzlaştırması, ceza soruşturmasıyla yakından ilgilidir. Taraflar genellikle uzlaştırıcıya, kendisi hâkim olsaydı nasıl bir karar vereceğini sormakta; böylece müzakerelerde üstünlük sağlamaya ve müzakerelere sosyal bir içerik kazandırmaya çalışmaktadırlar. Mağdur, fail ve onların yakınları bu yolla, toplum değerleri ışığında neyin kabul edilebilir ve doğru olduğunu ortaya koymak isterler. Dava sonunda verilme olasılığı olan hüküm tartışılarak, erken bir aşamada uzlaşma sağlanmaya çalışılır. Tarafların görüşlerini açıklamaları, onlara, ceza yargılaması sürecinde aktif ve yapıcı bir işlev üstlendiklerini hissettirir. Nitekim, mahkemenin uzlaşma sonucu doğrultusunda karar vermesi de bunun bir göstergesidir.

Böylece uzlaştırma müzakereleri, sırf mağdur ve fail arasında geçen bir süreç olmaktan çıkar; savcı veya hâkimin de katıldığı bir süreç hâline gelir. Bu çok yönlü müzakere ortamı, tarafların fikirlerini serbestçe açıklamalarını ve ceza yargılamasının daha özgür bir süreç hâline gelmesini sağlar. Uzlaşma ceza yargılaması gibi, sadece tek taraflı ve dikte etmeye dayalı bir sistem olmayıp, adalet arayan kişilerin aktif katılımı ve işbirliğiyle yürütülen bir süreçtir. Bu süreçte mağdur da, özgür iradesiyle sosyal bir düşünce tarzını benimsemeye ve fail de belli ölçüde sorumluluk üstlenmeye davet edilmektedir.

Uzlaştırma müzakerelerini uzlaştırıcı kontrol eder. Uzlaştırıcı, uzlaştırma sürecinin doğru işlenmesini gözetir ve müzakerelerin güvenli ve huzurlu bir ortamda yapılmasını sağlar. Uzlaştırma süreci boyunca mağdura özel bir ilgi gösterilmeli ve kesinlikle baskı yapılmamalıdır. Uzlaştırmanın zamanlaması, mağdurun müzakerelere katlanabilirliği gözetilerek belirlenmelidir. Failin direnmesi, fırsatçılık yapması veya samimi davranmaması, uzlaştırmaya başlamanın uygun olmayacağını gösterir. Failin kayıtsız ve ilgisiz olması, mağdura da zarar verebilir. Uzlaştırma müzakerelerinde iyi niyetli davranılması ve samimi olunması için adil bir ortam oluşturulmalıdır.

Uzlaştırmanın amacına bağlı olarak ve uzlaştırmaya konu uyuşmazlığı gereksinimler doğrultusunda uzlaştırma işlemleri birkaç saatlik tek bir oturumda gerçekleştirilebileceği gibi birden çok oturumlarla da gerçekleştirilebilir, ilk oturumda uzlaştırmacı uzlaştırma usulünü taraflara açıklar, taraflardan her birinin uyuşmazlık konusu hakkındaki kısa sunumlarını dinler ve hukuki durumları ile menfaatlerini berraklaştırmak için taraflara soru sorar, uzlaştırmacı taraflarla tarafları bir araya getirmeden de uyuşmazlığın niteliğine göre özel olarak görüşebilir,

c-Müzakere İlkeleri

- 1- Müzakere fırsatları insanlar her zaman hayatlarında kişisel ilişkilerle profesyonel, sosyal ve ekonomik alanlarda müzakere ile sunulan fırsatları görmez, bazıları başka stratejileri tercih etmeleri nedeniyle müzakere etmekten kaçınırlar, veya yetirli bir şekilde eğitilmediklerini veya başarmak için yetenekli olmadıklarını veya ihtilaftan korktukları için müzakere etme yoluna gitmezler.

2- İNSANLAR NEDEN MÜZAKERE EDER: İnsanlar müzakere ederler, çünkü müzakere etme yoluyla neyi istiyorlar ve neye ihtiyaçları varsa elde edebilme imkanı olduğunu anlarlar, müzakere bir bütün olarak değerlendirildiğinden insanların menfaatlerini tatmin etmede daha iyi bir yoldur.

3- MÜZAKEREYE ALTARNATİFLER: İnsanlar ne istedikleri veya neye ihtiyacı olduklarını elde edebilmek amacıyla altarnatif olarak şu yolları kullanırlar,

- a) Bağımsızlık: diğerleri ile ilişkiye girmeden kendi kendine yetirliklik(kendi kendime yapabilirim)
- b) Bağımlılık: Başkalarının ihtiyaç ve isteklerinin gönüllü bir şekilde karşılanmasının umut etme, bekleme(başkalarının nezaketine her zaman güvenmişimdir)
- c) Mücadele: Kararlaştırılmış kaynaklar için organize edilmiş mücadele(atletik yarışma)
- d) d) Baskınlık: korumasız ve korkutulabilir olanları kontrol etme ve zorlama (Ne istersem alırım, ne verdiysen onu al)
- e) Dayanışma: Uzlaştırma , müzakere veya barıştırma gibi davranışlar iletişim karşılıklılık ve karşılıklı anlaşmayı gerektirir (Şimdi gel ve beraber sebep bulalım)

4- İNSANLARIN NEYİ İSTEDİĞİNİ VEYA İHTİYACI OLDUĞUNU BİLME: İnsanların ihtiyaçları bu ihtiyaçlardan daha fazla istekleri vardır,

- a) İnsanlar para dahil güce statüye nüfusa ve itibara atfedilebilir dokunup hissedilebilen eşyaları ister ve ihtiyaç duyarlar.
- b) İnsanlar diğerlerinin birlikte çalışma ve hedeflerine yardım etmeleri hususunda belirli davranış biçimlerini sergilemelerini ister ve ihtiyaç duyarlar.
- c) İnsanlar ne olduğunu bilmeseler dahi psikolojik veya duygusal ihtiyaçlarını karşılanmasını ister ve ihtiyaç duyarlar.

Müzakerede duyguların oynadığı rol sıklıkla hafife alınır, makbül olan uzlaştırmada taraflara özgü duygusal ihtiyaçların tespit edilmesi ve değerlendirilmesidir.

5- BİLGİ GÜÇTÜR, BİLGİYİ ELDE TUTMAK DAHA ZİYADE GÜÇTÜR. Müzakerede etkili ve elle tutulabilir faktör bilgidir, bildiğimiz bilmediğimiz gizli, açık ve nasıl ve ne zaman bütün bu açığa çıkarılan her şey müzakerelerin başarılı olması için genellikle önemlidir, bilginin kalitesi de önemlidir, bu kalite bilginin tamamlılığını zamanlılığını, doğruluğunu ve resmen doğrulanmışlığını kapsar, bilginin müzakeredeki etkinliği tarafların algılarıyla bu bilginin ne şekilde tartılıp, değerlendirildiğine göre değişir, müzakerede algı gerçekliktir, müzakere şartlarını başarılı bir şekilde yönlendirmek için, algısal görüntülerin insanların ne şekilde gördüğünü anladığını ve hareket etmesine sebebiyet verdiğini anlamak önemlidir.

6- BAŞARILI MÜZAKERECİLERİN YETENEKLERİ: Bazı insanlar verimli bir şekilde şart ve sonuçları müzakerelerinden sağlarlar, müzakerede neyin ne şekilde verimli olacağını neyin verimli etki yapmayacağını ve bir neticeye gidilmesini sağlamayacağı hususunda değerlendirme yaparlar.

Kendine özgü bir müzakereyi başarıya ulaştırmada nasıl bir yol izlenecektir. Müzakerelerdeki başarıyı sağlamak için belirlenmiş ve kabul edilmiş evrensel kurallar söz konusu değildir, fakat başarılı müzakerecilerin kullandığı ortak öğeler vardır. Başarılı müzakereciler verimli bir şekilde sunumlarını yaparlar, kendilerine has ve özgü yaklaşımları söz konusudur.

Başarılı bir müzakereci tamamıyla düşünülmüş bir şekilde hazırlanmalıdır (Sistematik bir şekilde ve tamamıyla hazırlandım mı, ne olduğunu öngörebildim mi, daha iyi bir hazırlık nasıl bir fark oluştururdu)

Ne olacağına ilişkin yakın dikkat göstermelidir (anahtar değişikliklerindeki gelişmeleri gördüm mü, tarafların ne söylediğini yada söylemediğini duydum mu, gözlemci miydim, zamanlama fırsatı içinde miydim, neyi kaçırmış olabilirim)

Güvenirliliği tesis etmelidir (taraflarla olan ilgilenmemde güvenilir miydim, bir durum tespiti yaptığımda bu tespitin taraflarca güvenilir ve inandırıcı bulundu mu, benim tespitim dahiyane veya gerçek olarak değerlendirildi mi)

Gücünü yaratıcı ve uygun bir şekilde kullanmalı (gücümü ne şekilde kullandım, ve ne kadar iyi anladım, onu dobra dobra mı yoksa sinsice mi kullandım, uygun muydu zamanlı bir şekilde mi kullandım, gücümü kullanmakta yeteneksiz miydim, tarafların gücünü anlamış mıydım ve bu gücü karşı etkili bir şekilde karşı koymuş muydum, ortak kazanımlar için gücümü kullanmış mıydım)

Tarafların menfaatlerini tatmin etmeye yönelmelidir, (tarafların gerçek menfaatlerini iyi bir şekilde tespit ettin mi, tarafların menfaati iyi bir şekilde anlaşıldı mı, taraflar müzakere sonucunda çıkan neticeden etkili bir şekilde tatmin oldular mı, tarafların menfaatlerini sağladım mı, prensiplerim bu durumu ortaya konan büyük ve güzel bir iş olarak görecekti mi, gerçekten büyük ve güzel bir iş mi)

Strateji kullanmalı ve geliştirmeli (bu müzakerenin kendine has durumu için genel bir strateji oluşturduğum ve uyguladım mı, açıcı bir strateji uygulayıp geliştirdim mi, benim genel stratejim öngörülmeiyeni hesaba katmak için yeterince esnek miydi, eğer beklenmeyen olsaydı gerektiği şekilde stratejimi başarılı bir şekilde adapte eder miydim)

Güven ve öz kontrol sergilemeli (duyguların ve reaksiyonların şartlar veya tarafların davranış ve stratejileri ile test edildi mi, davranışların ve etkim planlanmış mıydı, bir anda olsa kontrolümü kaybettim mi, şayet kaybetmiş olsaydım ne şekilde tepki verirdim, kendimi hemen toplayabilir miydim, kendimi kendinden emin hissettim mi, şayet rahat ve kendimden emin değilsem bu durum taraflara nasıl yansdı)

Tecrübeyi rafine edilmiş pratik bilgiye çevirmeli (daha etkili bir şekilde müzakere etme hususunda ve bir müzakereci olarak kendi hakkımda ne öğrendim, diğer yaklaşımlarımda ve gelecekteki müzakerelerimde bu bilgi birikimimi bana yardım etmesi için ne şekilde ortaya koyabilirim)

7- MÜZAKEREDE BAŞARI NASIL ÖLÇÜLÜR, İlk olarak uyuşmazlığı halletmenin açık olduğudur, başarı bir sonuç başarının göstergesidir, fakat insanlar, ki buna sıklıkla ihtiyaç duyarlar, müzakerelerinde büyük bir kazanım elde ettiklerine inanmak isterler, büyük bir kazanım elde edildiğine ikna edilme veya belki de kaldırılma büyük bir risktir.

Müzakeremizin sonuçlarını değerlendirmede göz ardı etmemize katkıda bulunan bir risk de temelde yaptığımız hazırlıktır, zirve performansla elde edilebileceğimiz en iyi sonuç nedir veya geçmişe dönük olarak ne olabilirdi, araştırmalar stratejik takibi ortaya koyan ve yapılandıran müzakerecilerin daha iyi müzakere sonuçları ile optimal, gerçekçi neticeleri ortaya koyduğunu göstermektedir.

Müzakerede başarı maksimize edilmiş sonuçlardan ziyade diğer yararlı menfaatleri de kapsayabilir, müzakere sonucunda gerçekleştirilen uzlaştırma anlaşmasının;

- a) Taraflar anlaşmanın şartlarını ortak bir şekilde anlarlar,
- b) Şartlar geniş kapsamlı ve tamamdır,
- c) Hiçbir materyal gözardı edilmemeli,
- d) Uzlaşma anlaşması tarafların yatırımı üzerine optimal geri dönüş sağlar,
- e) Uzlaşma anlaşması potansiyel uygulamayı ve maddelerin uygulanmasını belirler,
- f) Uzlaşma anlaşması, aldatıcı ve uygulama kabiliyeti olmadığı takdirde, anlaşma maddelerinin uygulanmasını tolere eder,

8- NE İSTEDİĞİNİN MÜZAKERE EDİLEMEZ OLDUĞUNU ASLA KABUL ETME: Birçok şeyin müzakere edilemez olduğu hususunda ortak bir algı vardır (bu bir fikir değil, hiç zaman yapılmadı, bu yapamayız, bu husus masada değil, politikamız değil, bu çok problemlidir , bu krizi yükseltir vs.) Kurbanı bu taktiğe düşürmek suç işleyen kimseye menfaat sağlar.

Bu baskınlık taktiğini uygun cevap ilk olarak bu taktiği tanımakla olur (çok hoş olabilir) ve sonra basit fakat güçlü bir algılamayla buna karşılık verilir, gerçekten istediğin her şey müzakere edilebilir, hiçbir şey müzakere edilemez değildir, bunu bilmek ve buna göre hareket etmekle baskınlık taktiği bütün gücünü kaybeder, bu taktiği kullanan insanların senin çözülmeni test ettiklerini unutma, prensibin arkasındaki strateji bir çok insanı küçük veya hiçbir şekilde direnç gösteremeyeceklerini sunmaktır, fakat bu taktiği görürsen ve yeterli derecede direnirsen suç işleyen kimseye sağlanan toplam menfaati kaybettirecektir, bu bakış açısı ile ve tarafların taktiği ile müzakere opsiyonların ve imkanların genişleyecek ve haklı yasal iddiadan vazgeçilmesini önleyecektir.

9- TATMİN PRENSİBİ: İnsanlar müzakere edilmiş bir anlaşmaya ancak menfaatlerinin yeterince tatmin edildiğini hissettikleri zaman vefa gösterirler, tatmin uygun alternatifler verilerek taraflarla bu durumda en iyisinin elde edildiğine olan inançtır, tatmin kesinlikle algısaldır, insanlar aynı teklifi subjektif olarak değişik şekillerde değerlendireceklerdir, müzakere edilmiş sonuç ile karşılıklı tatmin eşit

tatmin veya eşit çıkarlar anlamına gelmez, insanların müzakerede tatmin olma kapasiteleri beklentilerine ve müzakere edilmiş anlaşmaya alternatif algılarına yakın bir şekilde bağlıdır.

Müzakere edilmiş yüksek derecede verimli fakat gerçekçi beklentiler verimli sonuçlarla netice verir. Bir kişi elle dokunulabilir veya dokunulamaz ödüllerle ihtiyaçlarını, isteklerini ve ilgilerini ne şekilde değerlendirdiklerine bağlıdır, örneğin, uzlaştırma konusunun hakaret olduğu bir müzakerede mağdur taraf nazik bir özür ile tatmin olabileceği gibi manevi zararının olduğunu söyleyerek bir miktar para da talep edebilir, soyut ödüller daha tipik olarak daha fazla bir değere sahip olup taraflara herhangi bir maliyeti söz konusu değildir.

10- YAPMAMAN GEREKEN: İyi müzakerecilerin yapmaması gereken şeyler vardır, bazıları aptaldır, bazıları seni hayal kırıklığına uğratar ve bazıları sadece seni horgörür, müzakerede;

- a) Yalan söyleme,
- b) Sinsice sevinme
- c) Bilgiyi herhangi bir sebep olmadan açığa çıkarma
- d) Aldatıcı oyunlar oynama
- e) Kolayca evet deme
- f) Çok konuşma
- g) Sevilme ihtiyacını hissetme
- h) Arzu edilmeyen ve kendisi ile yola devam edilmek istenmeyen kişi olma,
- i) Tehditlere, göz korkutmalara veya kişisel istismarlara yer verme,
- j) Tarafların yüzleşmelerine sebep olma,

MÜZAKERE İŞ GÖRÜR:

Yeterli seviyede olmasa da yapabileceğimiz kadar çok olmasa da, hepimiz müzakere ederiz, işte, pazarda, kişisel ilişkilerimizde ve daha geniş dünyada birbirimizin iyiliğini isteyebildiğimiz takdirde neyi istiyor ve neye ihtiyacımız varsa daha fazlasını elde edebiliriz, bunu başkalarıyla tatmini sağlayan geniş bakış açısı ve özendirme ile yaparız, müzakere başkalarının bağımsızlığını saygıyla tanıyarak bireysel menfaatlerimizi teminat altına alan akıllı yaşama yeteneğidir, iyi müzakereciler standartı yükseltmiş hayatlara yön verirler, onlar daha iyi şartlarda ihtiyaç hissettikleri ve istedikleri şeylerin daha fazlasını elde ederler, dürüstlük, saygı ve anlayışlılık zaviyesinde başkaları ile kendilerini daha güvenli hissederler, zorlama ve baskıdan muafırlar, kendilerine özgüvenleri yüksektir, daha güvenilir ve saygıdeğer olmak ve başkaları tarafından sevilme için çalışırlar, yapıcı bir şekilde uyumsuzluğu idare ederler, problemleri daha etkin bir şekilde çözerler, müzakereciler ilişkilerini organizasyonlarına ve topluluklarına değer katarlar.

Uzlaştırma Aşaması ve Müzakere Teknikleri

5560 S.Y. ile değişik 5271 sayılı CMK 253 maddesinin özellikle (13, 14, 17 ve 20). Fıkralarında müzakere tekniklerine dair amir hükümlere yer verilmiştir.

Yine CMK.na göre uzlaştırmanın uygulanmasına ilişkin yönetmeliğinde özellikle 18 ve 19. maddelerinde müzakere tekniklerine dair hükümlere yer verilmiştir.

Kanun ve Yönetmeliğin müzakere tekniklerine dair belirtilen hükümleri ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin ceza uyuşmazlıklarında arabuluculuk hakkındaki (99) 19 sayılı Tavsiye Kararında müzakerelerde nelere dikkat edilmesi ve nasıl yapılacağına dair hükümler yer almaktadır. Ancak, müzakerelerin ne şekilde yapılacağına dair teknik ayrıntılar yoktur. Bu husus tamamen uygulayıcının takdirine bırakılmış gözükmektedir.

Buna göre; tüm yasal düzenlemelerden ve pratik uygulamalardan örnekler hep bir arada değerlendirildiğinden müzakere tekniklerine ilişkin şu hususların göz önünde bulundurulması grubumuzca uygun görülmüştür.

- 1- Müzakerelerde öncelikle uzlaşmaya katılan tarafların tüm yaşam haklarına uzlaştırıcı azami derecede riayet etmeli ve bu haklarını taraflara ilk başta tek tek açıklamalıdır.
- 2- Tarafların asli menfaatlerinin ortaya konması ve çözümü; uzlaşmaya katılan tarafların tüm yasal haklarını tam olarak öğrenmelerinden sonra uzlaştırıcı uyuşmazlık konusu maddi vakayı (vakaları) net bir şekilde ortaya koymalı ve tarafların tüm dikkatlerini bu uyuşmazlık konusu/konuları üzerinde yoğunlaştırarak çözümlenmesi gereken olayın içinden çıkılmaz bir hale sokmadan pratik ve pragmatik bir şekilde sonuca varmayı amaçlamalıdır.
- 3- Tüm yasal haklarını öğrenmiş olan ve de tam olarak çözüme kavuşturulması gereken sorunlara yönelen taraflara mutlaka usulüne

uygun bir şekilde ve de özgürce anlatımlar yapabilecekleri bir ortamı uzlaştırmacı sağlamalıdır.

- 4- Tarafların tüm isteklerini de almış olan uzlaştırmacı uzlaşma konusunu çözecek şekilde vardığı sonuçları da yine net bir şekilde tarafların bilgisine sunarak konuyu neticelendirmelidir.
- 5- Tabiidir ki, uzlaştırmacı müzakereleri esnasında burada konuşulanların/görüşülenlerin ne şekilde kayda alınacağı/alınması gerektiği hususunu da yine mutlaka taraflar ile konuşarak belirlemiş olmalıdır.
- 6- Oturumun şekillerini de uzlaştırmacı belirleyerek işlemlerini belirli bir sistematik içerisinde yönetmelidir. Yani, taraflar hangi aşamada ne ile karşılaşacaklarını ve buldukları aşamada hangi sonuçlara vardıklarını bilebilmeli ve buna göre hareket edebilmelidirler. Doğrudan ve dolaylı müzakereler yapılabilir. Bunu tamamen uyumsuzluğun konusu tarafların sosyo-ekonomik ve psikolojik durumları gözetilerek uzlaştırmacı takdir edebilmelidir.

MÜZAKERE TEKNİKLERİ

- 1- Kendine güven; Pasif veya agresif olmama,
- 2- Vücut dili; Kelime kullanmadan yapılan iletişim
- 3- Değişirme teknikleri; Konu tatsız bir mecraya saptığında konuyu değiştirebilme
- 4- Kapatma teknikleri; Uzayan gidin uzlaştırma müzakerelerine başarılı bir şekilde son verme,
- 5- Sohbet; taraflarla yapılan müzakere çalışmalarında sohbetlerde üstün kişi olma,
- 6- Çevirme; Tarafları değişik inançlardan çevirme ve alıkoyma,
- 7- Genel ikna teknikleri; Kendine özgü yaklaşımlar sergileme,
- 8- Dil; ince ve zekice kelimeler kullanılmalı
- 9- Dinleme; tarafların ne söylediklerini işitmeli,
- 10-İtirazları göğüsleme; itirazlara karşı koyma yolları,
- 11-Propaganda; Tarafları iknayı ört, sakla (hissettirme)
- 12-Soru sorma; istediğin sonucu elde etmek için soru sor,
- 13-İkna edilmekten kaçın;
- 14-Stres yönetimi
- 15-Espiri kullanımı,

NOT: Teknik kelimesi bazen “ bunu yaparsan istediğini elde edersin, sözünü ima eden bir çeşit sihri çağrıştırıyor olabilir, uzlaştırma müzakerelerinde sihir yoktur, bu tekniklerin kullanılması sadece istediğini elde edebilmeye yöneliktir, bu teknikleri kullanmakla istediğini elde edebilirsin sonucunu çıkarmak yanlış olur, hayat rakamlar

oyunudur, hiçbir garanti yoktur, hayat pratikle ilgilidir, ne kadar denersen daha iyisini elde edersin, bu defasında işler iyi gitmemiş ise denemeye devam et ve farklı şeyler dene.

UZLAŞTIRMA MÜZAKERELERİNİN GİZLİLİĞİ, DELİL VE TANIKLIK YASAĞI

Uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamalar her hangi bir soruşturma yada kovuşturmada delil olarak kullanılamaz. Müzakereye katılanlar uzlaştırmacıda dahil olmak üzere tanıklık yapamazlar. Ancak uzlaştırmacının gizlilik ilkesine rağmen yakın zamanda işleme ihtimali olan ağır bir suç hakkında edindiği bilgiyi kullanıp kullanılmaması konusunda mevzuatımızda yasal bir eksiklik söz konusudur. Bunun Avrupa Konseyinin Tavsiye Kararının 30. paragrafında belirtildiği üzere “Gizlilik ilkesinin varlığına rağmen arabulucu , arabuluculuğun işleyişi esnasında yakın bir zamanda işleme ihtimali olan ağır bir suç hakkında edindiği her hangi bir bilgiyi yetkili mercilere yada ilgili kişilere iletmelidir” şeklindeki bir düzenleme ile giderilebileceği kanaatindeyiz . Ancak bu düzenleme yapılırken gizlilik prensibi ne halel getirmemesine özen gösterilmelidir.

UZLAŞTIRMADA GÖNÜLLÜLÜK, GİZLİLİK, TARAFSIZLIK, BAĞIMSIZLIK

Genel Olarak;

Uzlaştırmada uyulması gereken bazı temel esaslar vardır. Uzlaştırmanın gönüllülüğe, gizliliğe, güvene ve saygıya dayalı bir ortamda sürdürülmesi, hem mağdur hem fail için önem taşır. Uzlaştırmaya katılımın gönüllü olması, uzlaştırmanın temel esaslarından biridir. Uzlaştırmaya gönderilecek suçların soruşturma aşamasında sadece savcı tarafından belirlendiği durumda da, ceza adaleti sisteminin faili, başlangıçta az da olsa zorladığı bir gerçektir. Mağdura, uzlaştırmaya katılması için baskı yapmaktan her aşamada kaçınılmalıdır. Sosyal baskıların ve uzlaştırmacının mağdur üzerindeki etkisi görmezden gelinemeyeceği için, mağdurun hür iradesiyle karar verip vermediği çok iyi denetlenmelidir. Mağdur üzerindeki baskının asgari düzeyde tutulması için, gerekli usuli güvenceler alınmalıdır.

Keza uzlaştırmacının tarafsız olması, görevini kimseye bağımlı olmaksızın yapma imkanına sahip bulunması gerekir.

1. UZLAŞTIRMADA GÖNÜLLÜLÜK

Uzlaştırma kurumunun temelinde “**onarıcı adalet , denkleştirici adalet**” kavramı yatmaktadır.Klasik ceza adaleti sistemi kanun hükmünü ihlal anlamına gelen suçun , mağdurla birlikte Devletin kural ve düzeninin de bozması dolayısı ile, suçlunun adil bir yargılama süreci içinde yargılanarak fiiline uygun bir ceza ile cezalandırılması ve fakat cezanın çektirilmesinde de yeniden topluma kazandırılması için uygun yöntemlerin kullanılması esasına dayanmaktadır. Buna karşılık onarıcı adalet anlayışında suçun aslında bireyler arasındaki ilişkinin ihlali olduğu ve bu nedenle de mağdur ile birlikte topluma da zarar verdiği kabul edilmektedir.Suçla bozulan kamu düzeninin failin mağdurda meydana getirdiği zararın ihlal ettiği haklarının giderilmesi , onarılması yolu ile yeniden tesisi asıl amaçtır.Mağdur onarıcı adaletin asıl sujesidir.

Uzlaştırmada mağdur ve failin tarafsız bir üçüncü kişinin (uzlaştıracının) yardımı ile suçtan hasıl olan sorunların çözülmesinde aktif katılımı ile özgür iradeleri ile rıza göstermeleri halidir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Ceza Uyuşmazlıklarında Ara Buluculuk Hakkındaki R(99) 19 Sayılı Tavsiye Kararının Genel ilkeler başlıklı birinci paragrafında “Ceza meselelerinde ara buluculuk yalnızca tarafların özgür iradeleri ile rıza göstermeleri halinde gerçekleştirilir. Taraflar ara buluculuk esnasında her zaman bu rızalarını geri alabilmelidirler” kararı ile uzlaşmanın ancak gönüllülük esasına dayanması halinde mümkün olabileceğini belirtmiştir. Taraflara uzlaşmaya başlanması , uzlaştırma müzakerelerinin devamı ve sonlandırılması konusunda baskı yapılmaması gerektiği belirtilmiştir.

Ceza Muhakemeleri Kanununun 253. maddesinde de uzlaştırma konusunda yetkili makamların ancak **teklif** yapabilecekleri belirtilmiş , süreçte her hangi bir zorunluluğun olmadığı belirtilmiştir.Ceza Muhakemesi Kanununa göre uzlaştırmının uygulanmasına ilişkin yönetmeliğini 5. maddesi de “uzlaştırma , şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin özgür iradeleri ile rıza göstermeleri halinde gerçekleştirilir. Bu kişiler anlaşma yapılana kadar iradelerinden vazgeçebilirler. Uzlaştırma şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar göreninin temel hak ve hürriyetlerine uygun olarak menfaatlerinin korunması esası gözetilerek yürütülür” diyerek Konseyin Tavsiye kararına benzer bir düzenleme yapmıştır.

Taraflara baskı yapılmayacağı , tüm yasal metinlerde belirtilmiş olmakla beraber , onarıcı adaletin hedefi olan mağdur konusunda uygulamada daha hassas davranılmalı . mağduru uzlaştıracı , uzlaşmaya tavsiye ederken uzlaşması konusunda baskı yapmamalıdır.

Gönüllülük uzlaştırma uygulamasının tüm sürecinde olması gereken bir prensiptir. Yani uzlaştırma teklifinin yapılması ve bunun kabulünde kabulden sonra yapılan görüşmeler sırasında nihayet edimin kabulü ve yerine getirilmesinde tarafların özgür iradeleri ile karar vermeleri gerekir.Uzlaştırma müzakerelerinde kişi sonuca katlanmak koşulu ile katılmayabilir, katılmaya mecburiyet yoktur.

Uzlaştırma sürecine başlanmadan önce şüpheli ve sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin hakları uzlaşmanın mahiyeti ve verecekleri kararların hukuki

sonuçları hakkında taraflar bilgilendirilirler.bu bilgilendirmenin tam ve gerektiği gibi yapılmaması halinde yasanın aradığı anlamda bir gönüllülüğün sağlanması söz konusu olamaz.

Gönüllülüğün diğer bir açılımı da uzlaştırmadaki konumundaki üçüncü kuyunun rızasıdır . Uzlaştırmada bir müzakere süreci vardır.Bu süreç yargılama olmamakla beraber yargılama benzeri bir süreçtir.Uzlaştırıcı suçtan zarar gören ile fiili gerçekleştiren tarafları bir araya getirecek ve bu çatışmada tarafların memnun kalacağı sonucu ortaya çıkarmaya gayret edecektir. Çok yerde uzlaştırmacı için bara bulucu denmektedir.Taraflar arasındaki sorunun ortadan kaldırılması için uzlaştırmacının gönüllü olması ve işi isteyerek yapması sonuca ulaşmakta son derece önemlidir. Karşılaştırmalı hukukta çoğunlukla uzlaştırmacılar gönüllüler arasından seçilmektedir. Uzlaştırmacı görev alması konusunda gönüllü olmalıdır ki müzakereler başarı ile yürütülmelidir. Kamu görevi olarak insanların üzerine bırakılan uzlaştırmacılık görevinde hedeflenen başarıya ulaşmak mümkün değildir. Hukukumuzda hakim ve savcılara bu görevi yasa ile verilmesi uzlaştırma uygulamalarında başarıya ulaşmamak sonucun da beraberinde getirmiştir.

Uzlaşmada hem fail, hem mağdur ve hem de uzlaştırmacı yönünden gönüllülük esastır. Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi yada hakim şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin/sanığın, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Şüpheli/sanık, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, uzlaşma teklifini reddetmiş sayılır.Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır. Görüldüğü üzere,yapılan yasal değişiklikten sonra uzlaşma teklifinde bulunulması failin ikrarı yada başka bir ön koşula bağlı tutulmamıştır. Bu yönüyle bakıldığında,gerek fail gerek mağdur yönünden, mevzuatımız gönüllülüğü benimsemiş bulunmaktadır.

Soruşturma aşamasında şüpheliye,kovuşturma aşamasında sanığa uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılıp bilgilendirildikten sonra uzlaşmaya gönüllü olup olmadığı tespit edilir.Şüpheli veya sanığın rızasının varlığı halinde,bu defa mağdur veya suçtan zarar görene de aynı şekilde uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılmak suretiyle uzlaşma önerisini kabul edip etmeyeceği belirlenir.Her iki tarafın,herhangi bir baskıya maruz bırakılmaksızın uzlaşmak istemeleri halinde,uzlaşma prosedürü başlatılmalıdır. Uzlaştırmaya katılımın gönüllü olması, uzlaştırmacının temel esaslarındanıdır. Uzlaştırmaya gönderilecek davaların soruşturma aşamasında sadece savcı tarafından belirlendiği hâllerde, ceza adaleti sisteminin faili, başlangıçta az da olsa zorladığı bir gerçektir.Ancak bu halde bile,başlangıçta uzlaşmak istediğini beyan eden failin,müzakereler sırasında uzlaştırmadan vazgeçmesi mümkündür. Uzlaştırmada gönüllülük fail yönünden olduğu gibi, mağdur yönünden de aynı şekilde zorunludur. Mağdura, uzlaştırmaya katılması için baskı yapmaktan her aşamada kaçınılmalıdır. Sosyal

baskıların ve uzlaştırıcının mağdur üzerindeki etkisi görmezden gelinemeyeceği için, mağdurun kararını hür iradesiyle verip vermediği çok iyi denetlenmelidir. Bu durum, başlangıçta uzlaştırmaya katılmayı reddeden, fakat daha sonra failin mahkûm olması üzerine sorumluluk hisseden mağdurlar için de geçerlidir.

O halde, fail ve mağdur uzlaşmaya başlama konusunda gönüllü olmalı, yeterli bilgilendirilme sonucunda gerçekten gönüllü oldukları tespit edildikten sonra müzakerelere başlanılmalıdır. Şüphesiz, başlangıçta aranan gönüllülük, uzlaştırma müzakereleri boyunca da devam etmelidir. Nitekim Yönetmeliğin 18/1. maddesine göre, şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi yada vekilinin haklı bir mazereti olmaksızın müzakerelere katılmaktan imtina etmesi hâlinde, ilgili taraf uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır. Fail ve mağdur yönünden aranan gönüllülük, uzlaştırıcı için de söz konusudur. Uzlaştırıcı görev alma konusunda gönüllü olmalıdır. Şayet gönüllü değilse, o dosyada görevlendirilmemelidir. Aksi takdirde başarılı bir uzlaşmanın gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır.

2. UZLAŞTIRMADA GİZLİLİK

Uzlaştırmanın fail ve mağdur açısından önem taşıyan diğer bir ilkesi, müzakerelerin gizliliğidir. Gizlilik olmadan müzakerelerin samimi ve dürüst bir şekilde yürütülmesi imkânsızdır. Uzlaştırma bir takım törensel müzakereler ile yapılan akdi bir usuldür. Uzlaştırma doğası gereği özel ve gizli bir usuldür. Uzlaştırma sürecinin gizli yürütülmesi konusunda ki taraf beklentileri sürecin başarılı olması için hayati önem taşır. Kişiler ancak müzakerelerin gizli olduğundan emin olurlarsa bilgi vermekten de kendilerini ifade etmekten kaçınmazlar. Avrupa Konseyinin tavsiye kararının genel ilkeler başlıklı ikinci paragrafında da “ara buluculukta yapılan görüşmelere gizlidir ve tarafların anlaşması dışında sonradan kullanılamazlar” şeklinde temel ilke belirtilmiştir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 253/13 maddesinde uzlaştırmaların gizli olarak yürütüleceği belirtilmiştir. Yönetmeliğin 19. maddesi de gizliliği ayrıntılı olarak düzenlemiştir.

Uzlaştırma müzakerelerinin tamamı gizli olarak yürütülür etkili bir uzlaştırma için gerekli olan güven ortamı gizlilikle sağlanabilir.

Gizlilik hem uzlaştırıcı hem de taraflar için söz konusudur. Kanun gereği uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanuni temsilcisi, müdahil veya vekil katılabilir.

Uzlaştırıcı, uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları, kendisine aktarılan veya diğer bir şekilde öğrendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür. Taraflar gizlilik sayesinde uzlaştırıcının gerçek, tarafsız bir uzlaştırıcı olduğuna inanır.

Uzlaştırıcı tarafından gerekli görülmesi halinde uzlaştırma müzakereleri sırasında tutulan tutanak veya notlar kapalı bir zarf içerisinde C. Savcısına verilir. C. Savcısı tarafından mühür ve imza altına alınan kapıl zarf dosyada muhafaza edilir. Bu zarf sadece uzlaştırıcı tarafından düzenlenen ve C. Savcısı tarafından mühür ve

imza altına alınan raporun sahteliği dolayısı ile ortaya çıkan uyuşmazlığı gidermek amacı ile delil olarak kullanılmak üzere açılabilir.

Daha önce mevcut olan bir belge veya olgunun uzlaştırma müzakereleri sırasında ileri sürülmüş olması bunların soruşturma ve kovuşturma sürecinde yada bir davada delil olarak kullanılmasına engel teşkil etmez. Aksinin düşünülmesi kötü niyetli taraflara bu hakkın kötüye kullanılması imkanını verir.

Müzakerelerin gizliliği, taraflara uzlaştırma teklifinin yapılmasından itibaren her aşamada vurgulanır. Ceza yargılamasında hükmün verilebilmesi için, fail hakkındaki tüm delillerin toplanması gerektiğinden, gizlilik ilkesiyle ceza yargılaması usûlünün bağdaştırılması şarttır. Özellikle, müzakerelerin içeriği hakkında, savcılığa veya mahkemeye ne ölçüde bilgi verileceği belirlenirken bazı güçlüklerle karşılaşılabilir. Bu durum, çekinecek bir şeyi olmadığı için mağdur açısından sorun doğurmaz; ancak, mağdurla olan müzakerelerde de gizliliğe riayet edilmelidir. Zira gizlilik güvencesi, mağduru, failin olası saldırılarından ve baskılarından korur. Uzlaştırmanın her aşamasında ve özellikle müzakereler hakkında savcılığa veya mahkemeye bilgi verilirken gizlilik ilkesine riayet edilmeli, her iki tarafın da rızası alınmadan, müzakerelerde öğrenilen bilgiler açıklanmamalıdır.

Yönetmeliğin 19. maddesinde ayrıntılı düzenlendiği gibi, uzlaştırma müzakereleri gizli yürütülür. Uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları, kendisine aktarılan veya diğer bir şekilde öğrendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür. Aynı şekilde, uzlaştırma müzakerelerine katılan taraflar ve diğer üçüncü kişiler için de gizlilik prensibi geçerlidir. Taraflar yada uzlaşma müzakerelerine katılan diğer kişiler de öğrendikleri sırları açıklamamakla yükümlüdür.

Uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamalar herhangi bir soruşturma, kovuşturma ya da başka bir ceza veya hukuk davasında delil olarak kullanılamaz. Müzakerelere katılan kişiler, bu bilgilere ilişkin olarak tanıklık yapmak zorunda bırakılamaz. Ancak şunu belirtelim ki, daha önce mevcut olan bir belge veya olgunun, ilk defa uzlaştırma müzakereleri sırasında ileri sürülmüş olması, bunların soruşturma ve kovuşturma sürecinde ya da bir davada delil olarak kullanılmasına engel teşkil etmez.

Uzlaştırmacı tarafından gerekli görülmesi hâlinde tutulan tutanak veya notlar, kapalı bir zarf içerisinde Cumhuriyet savcısına veya mahkeme hakimine verilir. Cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından mühür ve imza altına alınan kapalı zarf dosyada muhafaza edilir. Bu zarf, sadece uzlaştırmacı tarafından düzenlenen ve Cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından mühür ve imza altına alınan raporun sahteliği iddiası dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlığı gidermek amacıyla delil olarak kullanılmak üzere açılabilir.

Uzlaşma usulü ile ilgili yasal düzenlemelerde uzlaştırma müzakerelerinde gizlilik ilkesi öngörülmüştür. Uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları, kendisine aktarılan ve diğer bir şekilde öğrendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür. Ancak yasalarda uzlaşma usulünün kontrolü cumhuriyet savcıları ve hakimlere bırakılmıştır.

Uzlaştırmacının hakim ve cumhuriyet savcısı değil de, bir hukukçu olduğu durumlarda ise, yönetmelik hükümleri gereği uzlaştırmacı tarafından hazırlanacak

raporda, uzlaştırma müzakereleri sırasında bir suçun işlenmesine ilişkin olarak yapılan açıklamalara raporda yer verilemeyeceği ifade edilmiştir.

Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütölür. Gizlilik, gerek taraflar gerek uzlaştırıcı için geçerli bir ilkedir. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanuni temsilci, müdafı ve vekil dışında kimse katılamaz. Uzlaştırıcı, uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları, kendisine aktarılan veya diğer şekilde öğrendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür. Ceza uyuşmazlıklarında uzlaştırma, hem tarafların düşüncelerini özgürce açıklayabilmesini sağlamak ve bu sayede bir anlaşmaya varılmasını kolaylaştırmak, hem de menfaatlerini korumak amacıyla gizli yürütölmelidir. Fail, uzlaştırma müzakereleri sırasında bazı maddi olayları ve hatta suçu kabul etse bile, bu beyanlar sonra dava aşamasında failin aleyhine kullanılamaz.

3.UZLAşTIRMADA TARAFSIZLIK

Uzlaştırmanın temel esaslarından biri de, uzlaştırıcının tarafsızlığıdır. Yönetmeliğin 13.maddesine göre, şüpheli/sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaştırma teklifini kabul etmesi hâlinde, Cumhuriyet savcısı veya hakim uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, bir avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesini barodan isteyebilir yada Yönetmelikte nitelikleri belirlenen hukuk öğrenimi görmüş bir kimseyi görevlendirebilir.Bunun yanında,tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat yada hukuk öğrenimi görmüş bir kişi uzlaştırmacı olarak tercih edilebilir.

Uzlaştırıcı,ister hakim yada Cumhuriyet savcısı olsun, ister atanmış veya tarafların üzerinde ittifak ettikleri hukukçu olsun, mağdur ve fail karşısında tarafsızlığını ve bağımsızlığını her zaman korumalıdır. Uzlaştırıcının müzakerelerdeki konumu ve tarafların anlaşmasına yardımcı olması sebebiyle, tarafsızlığı zedelenmemelidir. Uzlaştırmacı,müzakerelere başlamadan önce,hakim yada

Cumhuriyet savcısı sıfatıyla görev yapmadığını,amacının tarafları uzlaştırmak olduğunu özellikle vurgulayarak tarafları rahatlatmalıdır.Taraflar arasında, sosyal veya malî yönden her zaman belli ölçüde bir güç dengesizliği olabilir. Sosyal yönü itibariyle failden daha güçlü olabilecek olan mağdurun bu avantajı müzakerelere yansıtılmamalıdır. Taraflar arasındaki eşitsizlikler, anlaşmanın özgür iradeyle yapılmasını etkileyebileceğinden, taraflara avukat yardımından yararlanmaları önerilmelidir.

Uzlaştırmacı,avukata erişim imkanı olmayan tarafın bu durumunu,gecikmeksizin Cumhuriyet savcısına veya hakime bildirmeli,barodan avukat atanma yoluna gidilmelidir.

Uzlaştırmacının tarafsızlığına ilişkin olarak hem CMK 253/10 maddesinde,hem de Yönetmeliğin 13/4 maddesinde yasal güvence de getirilmiş bulunmaktadır.Buna göre, Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı ile tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı reddini gerektiren hâller, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak da göz önünde bulundurulur. Uzlaştırmacı, bu hâllerin varlığı hâlinde Cumhuriyet savcısına veya hakime durumu bildirir; ancak tarafların rızası hâlinde görev yapabilir.Uzlaştırmacı, bu halde dahi görevini tarafsız bir şekilde yürütmek zorundadır.

Ancak tarafsızlık ilkesi, uzlaştırıcının, bir suçun işlenmiş olduğu ve şüpheli yada sanığın bir kanun hükmünü ihlal etmiş olduğu gerçeğine kayıtsız kalmasını gerektirmez.

Tarafların birbirlerine saygılı davranmaları, müzakerelere iyi niyetle katılmaları, bildikleri hususları açıklamaları ve varsa belgeleri sunmaları konusunda tarafları bilgilendirir. Uyuşmazlığın çözülmesi için taraflara yardımcı olur ve anlaşmalarını teşvik eder, ancak baskı yapamaz. Herhangi bir tarafın leh veya aleyhine görüş bildiremez.

Uzlaştırma müzakerelerinde uzlaştırıcı sürece doğrudan etki eden kişi değildir. Uzlaştırmacının amacı süreci kolaylaştıran tarafların ortak menfaatlerinde anlaşmalarında yardımcı olan kişidir. Bu nedenle uzlaştırıcının tarafsız olması gerekir. Yani sonuç üzerinde her hangi bir çıkarı olmamalıdır. Ayrıca tarafları da her hangi biri ile tarafsızlığını etkileyecek bir bağlantı kurmamalıdır. Uzlaştırmacı sanık ile mağdur arasındaki uyuşmazlık hakkındaki kendi kararına taraflara empoze etmemelidir. Ara bulucu taraflar hakkındaki en iyi çözüm şeklini düşünmeye başladığı ve kendi kararını onlara aşılama başladığı anda tarafsızlığını kaybetmeye başlar. Tarafların kendi kararlarından öncelikle kendileri sorumlu olmalıdırlar. Ara bulucu sadece taraflarca göz önüne alınan bağımsız çözüm seçenekleri hakkında eleştiriler sorular sorulmasında etik bir sorumluluğa sahiptir. Uzlaştırmacı fail ve mağdurla eşit mesafede olmalıdır.

Uzlaştırmacının tarafsız olması kadar bu tarafsızlığının sanık ve mağdurunda hissetmesini sağlamalıdır. İç dünyasında ne kadar tarafsız olursa olsun eğer bunu taraflara yansıtıyorsa başarılı bir uzlaştırma sürecinin olması düşünülemez.

Uzlaştırmacı hiç bir zaman kendisini sorunu çözen hakim yerine koymamalı , yaptığı işin yargılama olmadığını gözden uzak tutmamalıdır. Bilirkişiyen engel haller uzlaştırmacı içinde göz önünde bulundurulmalı bilirkişiliği engel bir hal var ve taraflar da bu kişi üzerinde anlaşmamışlarsa bu kişinin uzlaştırmacı olarak görevlendirilmemesi uygun olacaktır.

Uzlaşma ile ortaya çıkacak kararın tümü ile tarafların özgür iradelerinin ürünü olması uzlaştırmacının tarafsızlığı ile doğru orantılı olduğundan uzlaştırmacın ne olursa olursa uzlaşma sağlansın diyerek bir tarafı eksik yada yanlış bilgi ile bilgilendirmesi görevin aykırı olur ve uzlaşmanın neticesinde ortaya çıkan sonucun geçerliliği de gölgelenir.

4.UZLAŞTIRMACININ BAĞIMSIZLIĞI

Uzlaştırmanın temel esaslarından bir diğeri de,uzlaştırıcının bağımsızlığıdır Uzlaştırıcı,ister hakim yada Cumhuriyet savcısı olsun, ister atanmış veya tarafların üzerinde ittifak ettikleri hukukçu olsun, mağdur ve fail karşısında tarafsızlığını ve bağımsızlığını her zaman korumalıdır. Uzlaştırıcının müzakerelerdeki konumu ve tarafların anlaşmasına yardımcı olması sebebiyle, bağımsızlığı zedelenmemelidir.

Uzlaştırmacı görevlendirilmesinden başlayarak sürecin başarılı yada başarısız sonuçlanmasına kadar tüm aşamalarda bağımsız olarak hareket etmelidir. Bu bağlamda uzlaşma müzakerelerinin hiçbir yerden emir almadan serbest biçimde yürütmelidir. Uzlaşmanın devamı yada sonlandırılması konusunda kimseden emir ve talimat almaması gerekir. Uzlaştırmacının görevini bağımsız olarak yürütmesi

uzlaşma kurumunun mahiyete gereğidir. Bu yönü ile bakıldığında Yönetmeliğin 18/2 maddesindeki C. Savcısının uzlaştırmacıya talimat verebileceği yönündeki düzenlemenin kurumun amacına uygun düşmediği kanaatindeyiz. Bunun uzlaştırma konusunda talimat olmadığı ancak uzlaştırma müzakerelerinin yürütülmesinin hukuka uygun olması konusunda görüş bildirme şeklinde olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekle beraber düzenlemenin yeniden ele alınması gerektiğine inanıyoruz.

Uzlaştırmacı görevini, uzlaşma müzakerelerini serbest bir biçimde yürütmeli, bu hususta kimseden emir ve talimat almamalıdır. Uzlaştırmacının görevini bağımsız yürütmesi, her şeyden evvel uzlaşma kurumunun mahiyeti gereğidir. Zira, uzlaşmaya tabi suçlarda, suç ile bozulan toplum düzeni tarafların barışmasıyla yeniden tesis edilmekte, mağdurun zararı da giderilmek suretiyle onarıcı adalete varılmaktadır. Bu nedenle, ceza uyuşmazlığı alternatif yol ile çözülmekte, kamu otoritesi devre dışı kalmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında CMK'nun 253/14. maddesi ile Yönetmeliğin 18/2. maddesindeki, Cumhuriyet savcısının uzlaştırmacıya talimat verebileceği yönlü düzenlemenin, kurumun amacına uygun düşmediği kanaatindeyiz.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecinde, bağımsız ve tarafsız hareket eder, tarafların ortak yararlarını gözetir. Tarafların müzakerelerde yeterli ve eşit fırsatlara sahip olmasına özen gösterir. Masumiyet karinesi gereğince şüpheli yada sanığın suçluluğu hakkında ön yargılı olamaz, şüpheli yada sanığa karşı tavır takınamaz..

Uzlaştırmannın Yapılacağı Yer

CMK'da uzlaştırmannın yapılacağı yer açısından bir düzenleme yapılmamışken, yönetmelikte bu hususa yer verilmiştir. Yönetmeliğe göre uzlaşma kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla ayrılan yerlerinde gerçekleştirilebileceği gibi, tarafların kabul etmesi şartıyla uzlaştırmacının faaliyetlerini yürüttüğü bürosunda veya tarafların kabul ettiği başka bir yerde de gerçekleştirilebilecektir.

Bu duruma ek olarak adliyelerde uzlaştırma müzakerelerinin yapılabilmesi amacıyla, imkanlar ölçüsünde toplantı odaları tahsis edilebileceği, toplantı odalarının düzenlenmesinin, büro hizmetlerinin ve gerekirse güvenliğin sağlanmasının, uzlaştırma toplantıları için tahsis sıra ve saatlerinin cumhuriyet başsavcılığı tarafından yerine getirileceği düzenlenmiştir. Bu bakımdan yeni adliye binaları bu maksat için yeterli iken eski adliye binaları bu noktada yetersizdir. Üstelik alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan bir işlemin, adliye binaları dışında tarafların kendilerini baskı altında hissetmeyecekleri tarafsız bir ortamda gerçekleştirilmesi uzlaşmanın ruhuna daha uygun olacaktır. Bu bağlamda, adliye binaları yerine bu iş için ayrılmış başka bir yerde veya tarafların özgürce tayin edebilecekleri herhangi bir mekanda müzakerelerin yürütülmesi daha doğru olacaktır.

Yönetmelikteki düzenleme Uzlaştırmannın yapılacağı yer konusunda bir sınırlama da getirmemiştir. Adliye saraylarında uzlaşmaya özgü toplantı odasından başka;

güvenli olması koşuluyla makul olan her yerde uzlaştırma faaliyeti yapılabilir. Örneğin, uzlaştırmacının ofisi, bir pastane, kafeterya, çay bahçesi gibi...

Ancak, uzlaşmanın ruhuna uygun düşmeyen mekan ve yerlerde uzlaştırma yapılmamalıdır. Örneğin, lokanta, içkili mekanlar, konsantrasyonu bozucu kalabalık ortamlar uzlaştırma için elverişli değildir.

İnsanlara dinginlik veren renk-dekor olarak hoş ortamların seçilmesi, uzlaşmanın başarı şansını artırıcı etkisi olabilir. Uzlaştırma çoğunlukla uzlaştırmacının bürosunda olmak üzere, katılımcıların kabul ettiği tarafsız bir ortamda gerçekleştirilir.

UZLAŞMA NİÇİN UYGULANAMAMAKTADIR?

Uzlaştırma kurumu genelde yargının yükünü hafifletici bir etkiye sahip iken, özelde savcılığın yükünü ağırlaştırmıştır. Bu nedenle savcılar uzlaşmayı işletmeye yanaşmamaktadırlar. Soruşturma evresinde uzlaşmayla sonuçlanacak bir olay, hemen dava açılarak dosyadan kurtulma imkanı verirken; uzlaşma yöntemine başvurulduğu takdirde savcılık açısından uzun ve yorucu bir süreç başlamaktadır. Bu nedenle savcılar, üzerlerindeki iş yoğunluğu baskısıyla davayı açarak kısa yoldan dosyadan kurtulmakta; ancak bu suretle mahkemelere aktarılan iş yükü bu kez hem öteki savcılarını, hem de hakimi uğraştırarak yargı merciini bir kısır döngünün içine sokmaktadır..

Uygulayıcılara ve kamuoyuna yeterince tanıtılmadığından ilk etapta taraflarca algılanamamakta, kimi taraflar karşı tarafın korunmak istendiği şüphesiyle bakabilmektedir kuruma.

NELER YAPILABİLİR?

Uzlaşma kurumunun etkin ve verimli bir uygulamanın sağlanması, beklenen sonucun alınabilmesi için Türk hukukundaki rolünün iyi tanımlanması, yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Öncelikle savcılık kadroları süratle takviye edilmelidir. Çünkü uzlaşma yüksek bir çoğunlukla soruşturma evresinde savcılar tarafından yapılacağından mahkemelerin iş yükü azalacak, buna bağlı olarak da hakim ihtiyacı azalacaktır.

Kısa dönemde adliyelerde sadece uzlaşma kapsamındaki suçlara bakan savcılık büroları kurulmalıdır. Böylece sadece bu suçlara bakacak olan savcının çalışması

uzlaştırma performansına göre değerlendirilecektir. Elinde başka suçlara ilişkin dosya bulunmayan savcı, önem ve öncelik kaygısı olmadan bu işe yoğunlaşacaktır.

Uzun dönemde başta mala karşı işlenen suçlar olmak üzere kapsamı olabildiğince genişletilmelidir.

Uzlaşmaya tabi suçlar sayı olarak az gözükmesine rağmen uygulamada diğer suçlara oranla daha sık karşılaşılan suçlardır. Bu nedenle kurumun iyi işlemesi durumunda yargının iş yükünün önemli ölçüde azalacağı açıktır. Ancak öncelikle etkin pişmanlığın uygulandığı suçlar ve şikayete tabi cinsel saldırı suçlarına ilişkin sınırlama kaldırılmalıdır.

Tüketici hakem heyetlerine benzer uzlaştırma hakem heyetlerinin oluşturulması, yada denetimli serbestlik gibi ayrı bir örgütlenmeye gidilmesi gerekmektedir.

Hiç duymadığı bir uygulamayla karşılaşan tarafların, karşı tarafın kayırmaya çalışıldığı kaygısını önlemek için, kamuoyunun bu konuda bilgilendirilmesi, aydınlatılması oldukça önemlidir. Bu trafik eğitimi, sigara karşıtı eğitim gibi görsel basında minik tanıtımlarla olabilir. Uygulayıcıların da yeterli bilgiye kavuşturulması için çalışmalar sürdürülmelidir.

Toplumda sözüne güvenilen, muteber kişilerin (ör.muhtar, ihtiyar heyeti gibi) uzlaştırma sürecine gönüllü olarak katılmaları sağlanmalıdır.

26.6.2008

Saygılarımla.

Gürsel AKPINAR

İstanbul Cumhuriyet Savcısı